

<http://www.israelsmisjonen.no/ressurser/materiell/prekenverksted>

Vingårdssøndagen - 2. september 2012

Prekentekest: Luk 17, 7-10

Lesetekst I: 5 Mos 8,7.11-18

Lesetekst II: 1 Kor 3, 4-11

Unyttige tjenere for nåderik Herre

Dagen

Vingårdssøndagen er flytta fra vårsemester til høstsemester nå med gudstjenestereformen og nye tekstrekker. I vår klimasone stemmer det i alle fall bedre med årstida. Dagens innhold er imidlertid kjent, og bildebruken i dagens NT-tekster er henta fra landbrukskulturen, slik den var kjent i Israels land på Jesu tid.

Teksten fra 5 Mos har Herrens omsorg som tema, gjennom ørkenvandringen til det gode landet. Dette er kjernestoffet i Israels tros-fortelling: Det er ikke ved egen kraft og styrke de har vunnet fram til de goder de nyter i landet. Det er Herren som står ved sin pakt, som gir dem alt godt. Så må folket på sin side, kalt som de er til å være Guds redskap og tjenere i verden, vokte seg for å glemme Herren sin Gud.

Paulus holder seg også til dels til jordbruksbildet i sin omtale av sin og Apollos' tjeneste.

Vingårdssøndagens tema griper også tilbake til GT, der Israel er vingården, og Herren selv er vingårdseieren. Det er ikke uten grunn at vingårdssøndagen har hatt en særskilt plass som Israelmisjonsdag i vår kirke.

Sammenhengen

Avsnittet dagen tekst er hentet fra, har fått som overskrift: Tro og gjerninger. I noen oversettelser: Tro og tjeneste. Der apostlene ønsker seg en større tro, peker Jesus på tjenersinnet. Det avgjørende er med andre ord hvilken herre man tilhører og tjener, ikke det mål av tro man måtte disponere. Og her handler det ikke først og fremst om den frelsende tro, men tro til å gjøre Herrens gjerninger, undergjørende tro.

Går vi til begynnelsen av kapittel 17, ser vi at Jesus taler til disiplene som ansvarlige menighetsledere, som skal verne mot forførelser og holde kjærligheten varm ved å være et forbilde på det tilgivende sinnelaget. De skal med andre ord dyrke Guds åkerland og ta vare på spede spirer. På denne bakgrunn presenterer Jesus så i bildespråk tjenerens oppgaver, - men aller mest: tjenerens rette innstilling. En menighetsleder skal ikke herske, men tjene!

Tjenere og slaver

Det greske *doulos* er oversatt som "tjener", men ordet som brukes i teksten, beskriver egentlig en slave, sannsynligvis den eneste slaven til en småbonde, en slave som ikke bare arbeidet på åkeren, men også utførte husarbeid.

For jøder som levde i det første århundre i det romerske imperiet, var slaveriet noe selvsagt. En vanlig mann hadde ikke egne slaver, men mange landsbyer ville ha en eller flere rike personer som eide slaver – så forholdet var kjent for alle.

Man kunne bli slave på fem måter:

(1) født av slaveforeldre, (2) kjøp, (3) unnlattelse av å betale en gjeld, (4) som krigsfanger, og (5) ved å selge seg selv som slave.

Selv om det kan virke rart for oss, kunne en rekke mennesker selge seg selv inn i slaveri, til et liv som var enklere og sikrere enn en eksistens som en fattig, fri mann. Slaver fikk noen ganger en utdanning på sin eiers regning, og hvis de solgte seg til en romersk borger, kunne de ved frigivelse forvente å bli romerske borgere selv.

Mens grekerne betraktet slavene som undermennesker, lærte jødene historie i Egypt dem å vise respekt for sine slaver. Og romerne kunne altså frigi en slave og gjøre ham til en borger. Heller ikke slaver trengte å ha bare ha underordnede plikter. Noen kunne være lærere, leger, ledsagere, husholdere, selgere og kontorfolk.

Slaven Jesus beskriver i denne korte lignelsen, sannsynligvis den eneste slave i denne husholdningen, fikk for det meste hardt arbeid - pløying, se etter husdyr, samt matlaging og husarbeid. Hans liv var en ganske tøff tilværelse.

Jesu bruk av tjener / slavebildet

Jesus stiller et retorisk spørsmål: Tilbyr herren seg å lage middag til slaven, eller er det motsatt? Selvfølgelig måtte slaven forberede måltidet og tjene mesteren og hans familie før han kunne spise selv - selv etter en hard dag på åkeren. "Selvfølgelig," sier Jesus. Mesteren "skylder" ikke tjeneren belønning for hans harde arbeid.

Vi kan med andre ord ikke legge vår tids arbeidstidsbestemmelser eller lønnskamp som mål på denne teksten. Det handler naturligvis heller ikke om det å være ansatt i kirke eller organisasjon – der det tross alt på paulinsk vis heter at en arbeider er sin lønn verd. Nei, det står om selve relasjonen mellom Herren og dem han har betrodd et kall til liv og tjeneste.

Ikke desto mindre innbyr teksten til å reflektere over følgende:

Hvordan behandler Gud sine tjenere?

Er det å arbeide i Guds rike gledesløs trelldom uten takk for strevet?

Stiller Gud stadig nye krav – eller presenterer utfordringer, for å bruke vårt dagligspråk?

Hvorfor er det så mange blant ansatte og frivillige som "møter veggen" og blir utbrent?

Hvorfor skyr folk oppgaver som er uten klar tidsbegrensning?

Er det Guds skyld at det kan være lederkrise i kristent arbeid?

Guds-relasjon eller andres forventninger?

Uforstandige medkristne finnes alltid – de som har mer fokus på uløste oppgaver enn på sine medkristnes (nåde)gaver.

Faren for utnyttelse av ja-mennesker lurer, dårlig arbeidsfordeling likeså.

Kanskje noen skulle gis frimodighet til å melde seg frivillig, og andre, som tilsynelatende behersker alt, få det råd å tre til side?

Egne innebygde krav og forventninger er heller ikke til å spøke med: Jeg burde jo...

Det kan til og med handle om feil både med selvbilde og gudsbilde, noe som gjerne leder til frustrasjon og dårlig samvittighet.

Her er det kanskje lurt å kjenne sin forsamling – eller ikke!?

Hvem er tjener og hvem er herre?

En liten test på dette kan være vårt bønnespråk. Hvor ofte ber vi slik:

Hjelp meg Gud, slik at...

Vi ber deg Gud, at du skal (oppfylle våre ønsker og behov)...

Tjenerbønnen er kanskje heller:

Herre, vis meg din vei...

Hva vil du jeg skal gjøre i dag, Herre?

Som Herrens lidende tjener har Jesus fornedret seg selv for å åpne vei for oss til nådens trone.

Som Herrens lidende tjener er han også prøvd i alt og kjenner all menneskelig skrøpeligheit.

Som Herrens lidende tjener kaller han sine til etterfølgelse, også når det koster.

Ordet ”unyttig” i teksten (noen oversettelser har ”uverdig”) sier ikke at det som gjøres ikke har verdi, men at den som gjør det er liten. I forhold til himmelens og jordens Herre er mennesket støv. Ikke desto mindre har Gud gitt oss uendelig verdi og tilbyr oss rang som sine venner, sine barn og sine medarbeidere.

Tro og gjerninger:

Det er i livet og gjerningene hjerteforholdet avslører seg. Å skryte på seg en sterk tro og love undergjerninger, anbefales ikke av Jesus. Vis heller troskap mot din Herre, uten å forvente ekstra påskjønnelser eller velsignelser.

Du er jo allerede tatt til nåde. Du er jo allerede velsignet. Din Herre gir deg alt du trenger for å leve – ønsker du å fristilles fra en slik Herre?

Herre, jeg hjertelig ønsker å fremme din ære.

Dertil du skapte meg at jeg din tjener skal være.

Hvor er jeg sæl, som kan med liv og med sjel

Tjene så nådig en Herre.

Annbjørge Eiksund Hesselberg

misjonssekretær i Den Norske Israelsmisjon, Trøndelag krets

annbjorg.hesselberg@ntebb.no